

קדושה כלל, רש"י, והאי — תרומה (1) — קדושת הגוף היא, שהרי אסורה לזרים, להכי פסיק להו קרא, והדר ערבי להו למילף בהיקש דשותפות עובד כוכבים פטור.

ואיבעית אימא: לא תקשי לרבנן דנילף שותפות עובד כוכבים בראשית הגז מהאי דפטור בתרומה, דשותפות עובד כוכבים בתרומה רבנן חיובי מיחיבי?

דתניא: ישראל ועובד כוכבים שלקחו שדה בשותפות — הרי טבל וחולין מעורבין זה בזה. שאין חלקו של הישראל פטור מתרומה, והוי חלקו טבל המעורב בחלק החולין של העובד כוכבים (2), דברי רבי.

ורבי אלעאי אמר לך: אף על גב ש"ראשית" הפסיק הענין, וי"ו הכתוב בתיבת "וראשית צאנך" הדר ערביה לראשית הגז עם תרומה. והוקש דין ראשית הגז לתרומה לפוטרו בשותפות עכו"ם.

ורבנן אמרי לך: אי סלקא דעתך שהוקשו זה לזה לא נכתוב רחמנא לא וי"ו ולא "ראשית". ולמה כתב רחמנא "ראשית" להפסיק הענין והוצרך לכתוב שוב וי"ו לערביה?

ורבי אלעאי אמר לך: אידי דהאי — ראשית הגז — קדושת דמים היא, דחיוב ממונא בעלמא הוא [וקדושה לאו דווקא, דאין בה

וקדושה לאו דוקא" וכן נפסק בשו"ע [סי"ד] ראשית הגז חולין לכל דבר, וצ"י בבאר הגולה מקורו מסוגיא דלעיל [קלא:]: לגבי מתנות שנכללו ב"כל דבר שאינו בקדושה, וכ"כ הגר"א [ס"ק כא].

אך רס"ג [עשה צא] כתב קדש ראשית גז, וכן פירש הערוך [ערך זכר] בשם רבינו חננאל מה שאמרו לקמן [קלו:]: שראשית הגז שוה לבכור "בקדושה" דהיינו שאין מקדשין אלא הן לבדן, שלא כמעשר שמקדש לפניו ולאחריו [ודלא כרש"י ריש קלו].

2. רש"י [ד"ה טבל] כתב שתקנתו לעשר ממקום אחר על חלקו, או שיעשו מיניה וביה על חלקו ויטול פי שנים וממה נפשך עולה בכך גם מחלקו והיינו שלפני החלוקה נחשבים כשותפין בכל חלק שבחיטה, ואחר שחלקו נחשב שיש בודאי ביד כל אחד חלק של הישראל וחלק של הנכרי. וביש"ש [סי' ב] כתב שכאן חזר בו רש"י מדבריו בגיטין [מז:]: שאי אפשר לעשר מיניה וביה שמא לא עלה בידו אלא חלק עכו"ם הפטור. וכדבריו שם נקטו תוס' והרשב"א שם,

לעיל [קלא. בהערות] וראה גם בדרך אמונה [הי"ב בה"ל ד"ה השותפין].

ובכסף משנה כתב שהמקור שצריך שיהא שיעור לכל אחד מהשותפין [בשותפות ישראל] נלמד מדין שיעור חלה בנשים שנתנו להם שאור כתב הרמב"ם [פ"ו ה"כ] שאם אין לכל אחת שיעור בפני עצמה פטורה מחלה. והגר"א כתב [ס"ק י"ד] ש"דבריו תמוהים וצ"ע", והיינו הרי פטורין רק משום שנתנו להם על מנת לחלק, אך סתם עיסת שותפין חייבת אפילו בשיעור אחד [עי"ש ה"ו], והוסיף שצ"ע לדינא למה לא יתחייבו שותפין ישראל בשיעור אחד, וכן ביאר בהערות עמודי אש לספר פסקי הגר"א [יו"ד שלג], ובחדרי דעה כתב שחלוק בזה דין שותף ישראל שדי בשיעור אחד לכולם משותפות עכו"ם שצריך שיהא לו שיעור בפנ"ע, והיינו שאף לרבנן מתחייב כשיש לו שיעור בפני עצמו, אף שיש עמו שותף עכו"ם. ורק כשותפתן עם העכו"ם בשיעור אחד פטורה. ובע"ב נרחיב בזה.

1. רש"י [ד"ה תרומה] פירש "ממונא בעלמא,

ואי בעית אימא: לא תדחוק למימר לרבי אלעאי דאתקש ראשית הגז לתרומה מהא ד"וי"ו" ערביה, אלא תרווייהו — שותפות ישראל ושותפות עובד כוכבים — לרבי אלעאי מ"צאנך" נפקא! דהא שותפות עובד כוכבים מאי טעמא פטור — משום דלא מיחדא ליה לישראל, שותפות דישראל נמי לא מיחדא ליה(4).

ורבנן אמרי לך: ליכא למילף דשותפות ישראל פטור מדכתיב "צאנך". דבשלמא עובד כוכבים, לאו בר חיובא הוא, ואם כן שאני מישראל, ולהכי לא חשיב "צאנך" אי אית לישראל שותפות בהדיה, דלא קרינן לתרווייהו בלשון יחיד, כיון דלא תרווייהו בני חיובא נינהו. אבל שותפות ישראל דבר

רבי שמעון בן גמליאל אומר: לאחר שמחלקין ביניהם את התבואה, חלקו של הישראל חייב בתרומה, ושל עובד כוכבים — פטור.

עד כאן לא פליגי רבי ורבי שמעון בן גמליאל אלא דמר — רבי שמעון בן גמליאל — סבר יש ברירה, ואמרינן שלאחר החלוקה הוברר מהו חלקו של הישראל ומהו חלקו של העובד כוכבים, ולהכי חלק הישראל חייב וחלק העובד כוכבים פטור. ומר — רבי — סבר אין ברירה, וגם אחר החלוקה מעורבין חלק הישראל וחלק העובד כוכבים. אבל שותפות דעובד כוכבים, דברי הכל דהייבת!(3)

3. הרמב"ם [פ"א מתרומות ה"כ] פסק ששותפות עכו"ם חייבת בתרומה, וכתבו הכסף משנה והגר"א [יו"ד של"א סק"ד] שמקורו מסוגיין דמפקינן שותפות עכו"ם לדברי הכל חייבת. וראה ש"ך [שם ס"ק יט] שביאר כרש"י שאינה מתמטעת מ"דגנך" משום שחולקין את הדגן במדה, ונחשב חלקו של הישראל "דגנך" בפני עצמו.

ובמעדני ארץ [שם] תמה הרי החידוש בסוגיין הוא רק אם יש קנין לעכו"ם בגא"י להפקיע מיד מעשר, וקמשמע לן שבכל זאת חייב על חלק הישראל בפירות, אך להלכה שאין לעכו"ם קנין בא"י להפקיע מידי מעשר, הרי פשיטא ששותפות עכו"ם אינה פוטרת. [וגם לענין "דיגון" אין נפ"מ, כי דיגון עכו"ם פטור אף בשל ישראל, ואילו דיגון ישראל מחייב גם בשל עכו"ם].

4. הרמב"ם לא הזכיר דין שותפות עכו"ם בראשית הגז, וראה לעיל [ע"א הערה 23] בשם

וריטב"א ותוס' רא"ש בסוגיין. וטעמם, שקודם החלוקה נחשב שיש לכל אחד חלקו המסויים, ואחר שחלקו, כיון שאין ברירה אין אנו יודעים כמה הגיע מכל חלק לכל אחד, וראה להלן [קלו]. הערה 1].

ונפקא מינה במחלוקת זו ללקות על אכילת טבל זה לפני חלוקתו, שאילו נחשב כחצי וראי שלו, נמצא שהאוכל שני כזיתים ילקה, אך אילו ספק כמה עלה בידו, אי אפשר ללקות עליו גם קודם חלוקה, כי מסתבר שאין חילוק בין הספק אחר חלוקה לקודם חלוקה ושמה לא עלה בידו כזית. וראה מעדני ארץ תרומות [פ"א ה"כ אות ד].

וראוה שנשאר דינם כפי שהיה, שהרי אילו קודם החלוקה היתה שותפותם בכל חלק בחטה אם כן אף שיש ברירה כשיחלקו יהיה דינם כלקוחות. ובהכרח שמתחילה היה לכל אחד חצי מסוים, וראה קובץ שיעורים ביצה [אות לח] ואכמ"ל.

חיובא הוא, קרי ביה "צאנך". דכל ישראל, שכולם בני חיובא, נקראים בלשון יחיד.

אמר רבא: מודה רבי אלעאי בתרומה דשותפות ישראל דחייבת⁽⁵⁾. דאף על גב דכתיב "דגנך", דמשמע דידך — אין,

שפוטרת אפילו בשותפות ישראל ואפילו שיש לכל אחד חלק.

5. באבי עזרי תמה, הרי רק לפי לישנא קמא יש הכרח שרבי אלעאי חולק על הברייתא וסובר דילפינן מתרומה ששותפות עכו"ם פוטרת, [ולכן למד מ"צאנך" לפטור רק בראשית הגז בשותפות ישראל] אך ללישנא בתרא ש"צאנך" מלמד לפטור בין בשותפות עכו"ם ובין בישראל, [וכך נקט רבא כמבואר בתוד"ה אמר] אין הכרח שרבי אלעאי חולק בתרומה [שהרי גם רבנן מודו שיש חילוק בין ראשית הגז לתרומה וכפרש"י לעיל] ואם כן למה נקט רבא בפשטות שרבי אלעאי סובר ש"דגנך" פוטר שותפות עכו"ם בתרומה.

והעלה מכך שרבא סובר כי הברייתא שחייבה שותפות עכו"ם בתרומה היא דעה שלישית במחלוקת רבי אלעאי ורבנן, וסברה שבאופן שיש בחלק הישראל כשיעור חיוב אין שותפות עכו"ם פוטרתה, ולכן אינה פוטרת בתרומה שחייבה ככל שהוא, ואילו מחלוקת רבי אלעאי ורבנן היא באופן שיש שיעור חיוב, שלרבי אלעאי פטור גם כשיש לישראל שיעור בחלקו, משום שאינו "צאנך" המיוחד לך, ועל כך אמר רבא שגם הוא מודה כי רק בשותפות עכו"ם פטור, אך בישראל נאמר "תרומותיכם". ופסק הרמב"ם כהבנת רבא בדעת הברייתא, שכשיש שיעור חיוב אפילו שותפות עכו"ם אינה פוטרת [וראה חזו"א רב ס"ק ג].

אולם מדברי הגר"א [ש"ל סק"ה שכתב כי בשותפות עכו"ם נחלקו רבי אלעאי ורבנן, הוכיח שביאר את דברי רבא על לישנא קמא, וסבר שרבנן חייבו בתרומה משום שאין לה שיעור לחיוב ובכל אופן יש לישראל כדי שיעור

מנחת חנוך שפסק כרבי אלעאי וסבר שדינו שיהיה בשותפות ישראל, שאם יש שיעור חיוב לכל אחד בפני עצמו, הישראל חייב ואם לא פטור משום חסרון שיעור.

ובאמרי בינה [או"ח ח ד"ה לכה] נקט שהרמב"ם פוסק כרבנן שפטרו שותפין, ולכן מצריך שיעור לכל אחד בפני עצמו, ובשותפות עכו"ם מספקא ליה אם לסמוך על דרשת הספרי [פרשת קרח] "ראשיתם זו ראשית הגז" שמשמע כי גם שותפין חייבין, ומספק פטר שותפות ישראל כשאין לכל אחד כשיעור.

ובאור שמח [ה"א] כתב ששותפות נכרי נלמדת בגז"ש ראשית ראשית מחלה, והיינו באופן שיש שיעור לישראל בפני עצמו, שבאופן זה חייב בחלה, וה"ה בראשית הגז, ו"צאנך" מיותר למעט שותפות ישראל.

ובחזון יחזקאל [פאה פ"ב ה"ט] כתב שלשון הרמב"ם "השותפין חייבין" שייך רק בישראלים שהחיוב חל על שניהם, ואין הרמב"ם מזכיר דין שותפות עכו"ם במקום שהיא פטורה, אלא רק במקום חיובה.

ובאבי עזרי [פ"ו ממזווה הי"ב] כתב שהרמב"ם פוסק כרבי אלעאי רק בסברתו ששותפות אינה נחשבת "מיוחד לך" ובאופן שאין חילוק בין שותפות עכו"ם לישראל, כגון שאין שיעור בשל ישראל. אך כשיש לכל אחד שיעור גם בשותפות עכו"ם ישראל חייב על חלקו ודלא כרבי אלעאי, והיינו כדעת רבא וכדלהלן. [ודלא כמנחת חנוך שנקט כי רבי אלעאי מודה לחייב אפילו בשותפות עכו"ם כשיש לכל אחד כשיעור]. ונקט שלפי לישנא בתרא רבי אלעאי מודה ששותפות עכו"ם אינה פוטרת בתרומה, ורק בראשית הגז נחלק וסבר

דשותפות — לא, הדר כתב רחמנא "תרומותיכם" (6) לשון רבים, דמשמע דשותפות נמי חייב.

ואלא האי דכתיב "דגנך" למה לי?

למעוטי שותפות עובד כוכבים!

וכן מודה רבי אלעאי בחלה. (7) דאף על גב דכתיב בה "ראשית", ואיכא למימר דנילף גזירה שוה "ראשית" — "ראשית" מראשית הגז, מה לחלן בראשית הגז — דשותפות לא, אף כאן בחלה — דשותפות לא, כתב רחמנא "עריסותיכם" דמשמע דאף שותפות

לתרומה ולפיכך גם בראשית הגז יתחייב כשיש לו כשיעור, ורבי אלעאי שחולק בראשית הגז שיש לו שיעור הוא הדין שיחלוק בתרומה, ועל כך אמר רבא שבשותפות ישראל בתרומה חייב דכתיב תרומותיכם.

6. הרמב"ם [פ"ד מתרומות ה"ח] כתב, פירות השותפין חייבין בתרו"מ שנאמר מעשרותיכם, ובלבוש [עט"ז שלא] כתב דגבי תרומה כתיב תרומותיכם וגבי מעשר כתיב מעשרותיכם, ותמוה למה השמיט הרמב"ם "תרומותיכם" האמור לגבי תרומה.

ובאמרי בינה [או"ח ח] תמה למה לי קרא, והרי כבר פסק הרמב"ם [פ"א ה"כ] שאפילו בשותפות עכו"ם חייב. וכתב ליישב שדעת הרמב"ם כרבנן, וסבר שלחיוב ראשית הגז צריך שיהיה לכל אחד שיעור בפני עצמו, ולכן הוצרך לומר שבתרומה יש חידוש מקרא ששני השותפין מתחייבים בשיעור אחד. [ואף שאין שיעור להפרשת תרומה, כיון שיש שיעור בנתינה הוצרך קרא לחדש ששיעור אחד עולה לשניהם]. וראה עוד בהערה הבאה.

והרשב"א [בפסקי חלה שער ב] פסק כמסקנת הסוגיא לר' אלעאי ששותפין פטורין מתרו"מ, וראה בדרך אמונה [צה"ל רד] שדן בדבריו אם חייבין מדרבנן. ולהלן [קלו]. נרחיב בזה.

7. בחלה [פ"ג מ"ה] שנינו העושה עיסה עם הנכרי אם אין בשל ישראל שיעור פטורה מן

החלה, וביאר הר"ש שמדובר בשותפות, ומה שפטרו בסוגיין שותפות עכו"ם מחלה, היינו באופן שאין בחלקו של ישראל כשיעור [והוצרך הפסוק להשמיענו שאין שיעור העיסה מועיל לחייב את השותף בה, אלא אם כל השותפין חייבין בחלה].

וכן כתב הרא"ש [הלכות חלה סי' ו] ורבינו ירוחם [נתיב ח"א כ"ג] ובשו"ת הרשב"א [ח"א תקכ"ח] וכבר תמהו הגר"א [של סק"ה] ומעדני יו"ט [שם אות ס] שלא נזכר בסוגיין נידון שותפות עכו"ם בחלה אלא רק בתרומה, ואילו הכוונה ללמוד לחלה מדברי רבא בתרומה, אם כן אף כשיש לישראל שיעור חיוב בפני עצמו יפטר. שהרי בתרומה חיובו בכל שהוא, ופטור.

וכבר תמה כן מהרי"ט אלגאזי [חלה אות י (1)] והוכיח מדברי רש"י, שחילק בין תרומה לראשית הגז, שדגן חולקים במדה ואילו בצאן יש חלק לנכרי בכל בהמה. ולא כתב שחיוב הישראל משום שיש לו בתרומה חלק בשיעור והמיעוט בראשית הגז הוא כשאין לו שיעור, ובהכרח ששותפות עכו"ם פוטרת אפילו כשיש לישראל שיעור בפני עצמו, ובחלה חייב כמו בתרומה שחולקים במדה.

ואמנם בספר התרומה [סי' פג] למד מסוגיין ששותפות עכו"ם פטורה אפילו אם יש בחלק הישראל כשיעור, והיינו באופן שקנו בשותפות את הקמח ויש לנכרי חלק בכל מקום בעיסה. ומה ששינונו שהישראל חייב הוא דוקא כשקנה כל אחד את קמחו בפני עצמו והשתתפו רק

חייבת⁽⁸⁾.

נילף מתרומה לחיובא !

ומקשינן: **אלא טעמא דכתיב** "עריסותיכם"⁽⁹⁾, משום הכי אמרינן דשותפות חייב, **הא לאו הכי, הוה אמינא נילף ראשית**

ראשית מראשית הגז לפטורא? הא אדרבה,

אלא "עריסותיכם" למה לי?

החיוב על העיסה, והצירוף תלוי בכלי ואחר הצירוף כל משהו ממנה חייב בפני עצמו.

אולם מדברי תוס' בסוכה [לה. ד"ה אתיא] משמע שדוקא אם יש לכל שותף חלק כשיעור חייב בחלה, וכן הביאו בעל התרומה [שם] והסמ"ג [עשין קמא] בשם ר"י הזקן, וביאר שמה ששנינו העושה עיסה עם "הנכרי" אינו בא למעט שותף ישראל, אלא לומר שאפילו בשותפות עכו"ם אם יש לישראל חלק כשיעור חייב. וראה **בכפות תמרים** [שם] **ואבי עזרי** [פ"ו מבכורים ה"ג] **וזכרון שמואל** [סי' ט] שדחו את הראיה מתוס' בכמה אופנים. וראה **חזו"א** [דמאי יב ס"ק ד'].

והרשב"א [שם] **והתשב"ץ** [פג] הביאו שיש אומרים כי למסקנת סוגיין עיסת השותפין פטורה מדאורייתא אפילו כשיש לכל אחד מהשותפין חלק כשיעור, ולמדו שחיוב השותפין בחלה אינו מסברא אלא נלמד בגזירה שוה "ראשית-ראשית" מתרומה, ולמסקנא שרבי אלעאי פוטר מתרומה אף שחיובה בכל שהוא, נמצא שגם עיסת שותפין תפטר מחלה, ובהכרח שחיובה רק מדברי סופרים, או שאין הלכה כרבי אלעאי, והמשנה בחלה כרבנן. וראה ר"י **קורקוס** [פ"ו ה"ו] אך הרשב"א דחה שגם למסקנא חייבין מסברא, ואין צריך קרא לחלה.

9. בבבא בתרא [קלז:]: אמרו אחד מהיורשים שנטל אתרוג ואין לאחיו כנגדו, אינו יוצא בו שנאמר לכם ומשמע שיהא כולו שלכם. והקשה **רשב"ם** מסוגיין שלמדו מ"עריסותיכם" ו"תרומותיכם" לרבות של שותפין, ותירץ שאילו

בעיסה. וכן כתבו באור זרוע [רלז] ובהגהות מימוניות, ור"י קורקוס [פ"ו ה"ז] והביאום הב"י והב"ח [יור"ד ש"ל] **ובחלת לחם** ביאר טעמם, שאינה נחשבת "שותפות" אלא כשיש לנכרי בעלות בכל משהו בעיסה, והיינו רק כשקנו קמח יחד, אך באופן שכל אחד מביא קמח משל עצמו אין זו "עיסת שותפין", אלא תערובת חיוב ופטור.

והוסיף בספר התרומה, שחילוק זה נצרך רק לדברי רבא ללישנא בתרא, אך לפי לישנא קמא כשם ששותפות עכו"ם חייבת בתרומה, כך עיסת שותפות שיש בה שיעור חייבת, ומה שהוצרך שיהא בה שיעור הוא משום שאי אפשר ללמוד מתרומה אלא לכדי שיעור, שהרי בתרומה תמיד יש שיעור, כי חיובה בכל שהוא. כך ביאר מהרי"ט **אלגאזי** [שם] וביאר הגר"א, וראה **חזו"א** [ליקוטים ז, ג]. וכן משמע בקרית ספר [ביכורים פ"ו] שכתב שאם יש בחלק הישראל שיעור חייב כשותפות בתרומה שאין נכרי פוטר כי אין שיעור לתרומה. אך **בתשב"ץ** [שצא] משמע שבכל אופן שיש לו שיעור חייב, ואפילו אם הנכרי שותף בכל חלק, והיינו כהר"ש, שסוגיין באופן שאין לו שיעור.

8. **הרמב"ם** [פ"ו ה"ו] כתב סתם "עיסת שותפין חייבת בחלה" וכבר הבאנו [בע"א הערה 22] שהאחרונים למדו מדבריו דהיינו אפילו אם אין בה שיעור לכל שותף בפני עצמו. וכן כתבו בספר התרומה [שם] והרשב"א [פסקי חלה ש"ב פ"א] **וריטב"א** [סוכה לה.]. וראה שם שביארנו כי סברא היא שיצטרפו החלקים לשיעור, כי

וכן מודה רבי אלעאי בפאה, דאף על גב דכתיב "שדך" דמשמע דירך — אין, דשותפות — לא, כתב רחמנא "ובקצרכם את קציר ארצכם" דמשמע דשותפות נמי חייב⁽¹⁰⁾.

למילף דשיעור עיסה החייבת בחלה היינו כדי עריפותיכם של עכשיו, כשיעור עיסה שהיתה במדבר בזמן שניתנה תורה, והיינו עומר לגולגולת שהוא עשירית האיפה.

ממעט שותפין אפילו במקום שנאמר לשון רבים, ופוטרי בהמת שותפין מבכורה וכדו', ורבנן לא מיעטו אפילו מלשון יחיד, ונמצא ש"לכם" אינו ממעט כלל, [וגם "אחוזתכם" לא יועיל לרבות]. והעלה מכך שרבנן לא דרשו ש"צאנך" משמעותו "שלך", אלא רק צאן "של ישראל" למעט עכו"ם, ולפיכך לא מיעטו שותפות ואפילו צאנו של ישראל אחר, [ודלא כרש"י להלן קלה]. ד"ה מנכה וראה תוס' רא"ש כאן], ולא הוצרכו לרבות שותפין אלא במקום שנאמר בלשון יחיד ואינו בא למעט עכו"ם. ולפיכך במזווה שנאמר "ביתך" לשון יחיד צריך ריבוי לשותפין, אך "לכם" שהוא לשון רבים היה ראוי שירבה שותפין, ועל כך כתבו שהדיוק שייך רק במזווה. ובית המנוגע שיכלו לכתוב "ורבו ימין" "אחוזתו", אך לכם לא נאמר כלשון רבים.

ועוד חילק בין הדרשות בסוגיין ובחולין שעוסקות במצוות שאינן חיוביות לכל אחד בפני עצמו, שאינו חייב ללוש עיסה ולבנות בית וכדו' כדי לקיים מצוה, ולכן מסתבר שלשון רבים נאמר לרבות שותפין, כי מתקיים בשותפות ישראל דין "מיוחד לך" שנקראו כלם בלשון יחיד. משא"כ באתרוג שחובתו על כל יחיד, מסתבר שנאמר בו "לכם" שיהא של כל אחד ואחד בפני עצמו, כי אינו יכול לקיים מצוה שבגופו על ידי אחר. וכן ביאר באבי עזרי [שם].

10. באמרי בינה [שם] נקט שהרמב"ם פוסק כרבנן לגבי רבי אלעאי [ראה מחלוקת האחרונים בזה לעיל ע"א הערה 22] ולכן תמה למה נקט הרמב"ם [פ"ב ממתנ"ע ה"ג] שקרקע השותפין

היה כתיב בו "הדרכם" היה כשר בשותפות, אך "לכם" משמע שיהא כולו שלכם - של בעליו. ותוס' [סוכה כז:] כתבו ש"לכם" לא נכתב כלשון רבים אלא כהמשך לתחילת הפסוק "ולקחתם", ולפיכך אינו מרבה שותפין. [אך בשו"ת הרא"ש [לה, ב] כתב שיוצאין באתרוג השותפין].

ומהרי"ט אלגאזי [קהלת יעקב ח, קעט] תמה על קושייתם שהרי כל דברי רבא בסוגיין הם לשיטת רבי אלעאי שממעט שותפין מלשון יחיד ומרבה מלשון רבים. אך לרבנן אין חילוק בין לשון יחיד לרבים, ותירץ שרבנן לא נחלקו על רבי אלעאי אלא במצוה שאפשר לקיים אותה בשותפות, אך מצוה שכל אחד צריך לקיימה בפני עצמו כנטילת אתרוג, ודאי יש חילוק אם נאמרה בלשון רבים או יחיד.

ובמנחת ברוך [צה] תמה שהרי בבכורות [נו]. מיעטו בהמת שותפין "מיהיה לך" והעמידה הגמרא את המיעוט לגבי מעשר בהמה, שהרי בכור איתא בשותפות, והיינו רק כרבנן, שהרי רבי אלעאי להלן פוטרי בהמת שותפין בבכורה. ומוכח שלשון יחיד ממעט גם במצווה שמתקיימת בשותפות. והוסיף לתמוה על רשב"ם ותוס' שהרי עדיף היה להם להקשות למה מיעטו שותפין מ"לכם" אף שלא מיעטום מ"צאנך" ומ"דגנך". [וכן הקשה היש"ש על הסוגיא ביומא שציידה למעט בית שותפין ממזווה מדכתיב "ביתך" ולכן הוצרך ריבוי מ"אחוזתכם" והרי רבנן אינם ממעטים שותפין מלשון יחיד. וראה בסמוך הערה 9].

עוד תמה שבמסקנת סוגיין [קלו]. רבי אלעאי

ואלא "שדך" דכתיב, למה לי?

למעוטי שותפות עובד כוכבים!

ואלא "בקרך וצאנך" למה לי?

למעוטי שותפות עובד כוכבים!

ומודה רבי אלעאי נמי בבכורה, דאף על גב דכתיב בה "ביתך", דמשמע דידך — אין, דשותפות — לא, כתב רחמנא "למען ירכו ימיכם וימו בניכם" דמשמע נמי שותפות.

ואלא "ביתך" דכתב קרא, למאי אתא?⁽¹²⁾

ומודה רבי אלעאי נמי בבכורה, דאף על גב דכתיב "כל הבכור אשר יולד בבקרך ובצאנך", דמשמע דידך — אין, דשותפות — לא, כתב רחמנא "ובכורות בקרכם וצאנכם" דמשמע שותפות⁽¹¹⁾.

שותפין חייבת בבכורה כי לא נאמר בקרך וצאנך אלא למעט שותפות עכו"ם, וכתב הכסף משנה שפסק כתנא קמא [בסמוך] ש"בקרכם וצאנכם" מרבה בהמת שותפין, והיא דרשת תורת כהנים המובאת בסוגיין, ותמה באמרי בינה [שם] למה צריך ריבוי והרי פסק שהלכה כרבנן ששותפין חייבין בראשית הגז אף שלא נאמר בו ריבוי, "וצאנך" ממעט שותפות עכו"ם, ואילו לרבי אילעאי מסקינן בסמוך שבהמת שותפין פטורה מבכורה וכבר הקשה כן מהרי"ט אלגאזי [תחילת הל' בכורות ס"ק ב].

ובאבי עזרי כתב ליישב לפי דרכו שדרשא זו היא כדעת הבריייתא שמחייבת תרומה דשותפות עכו"ם משום שאינה צריכה שיעור, ומשום דין שותפות עכו"ם ושותפות ישראל מסברא שאינו מיוחד לו, ולפיכך אילולי "בקרכם וצאנכם" הוה אמינא שגם שותפות ישראל תפטר משום שאינו צאנו המיוחד לו.

12. הרשב"א כתב שכאן לא תירצה הגמרא למעוטי שותפות עכו"ם, כיון שמזוזה חובת הדר ועשויה לשמירה, וגם בשותפות עכו"ם צריך הישראל שמירה. והר"ן הוסיף בשמו שלא גרע מבית של גוי שישראל הדר בו חייב במזוזה. והגרעק"א [שו"ת סו] דן אם טעם הרשב"א לחייבו בדין שובר, או שאף אם שוכר פטור מן התורה, שותף לעכו"ם חייב כי יש לו קנין בגוף הבית.

חייבת בפאה משום שנאמר "קציר ארצכם" והרי לרבנן אין "שדך" ממעט שותפין. וביאר כדרכו הנ"ל שהפסוק הוצרך ללמד שמצטרפים חלקי שניהם לשיעור חיוב, ויש שיעור לחיוב שדה בפאה, שיקציר וישאר אחד בקציר חלק לפאה.

ויישב בכך את תמיהת האחרונים [פר"ח במים חיים, מנחת חנוך [רטז, ריח, רכב] למה השמיט הרמב"ם שותפות עכו"ם פוטרת מפאה. [וביש"ש כתב שותפות עכו"ם פוטרת מבכורה גם את חלק הישראל]. וביאר שהרמב"ם בא ללמד על חיוב שותפין כשיש רק שיעור אחד לשניהם ובוהו ודאי שותפות עכו"ם פוטרת שאין שיעור חיוב, ואילו באופן שיש שיעור לישראל בפני עצמו כבר כתב הרמב"ם [שם פ"ד הכ"ה לגבי עוללות בכרם] שהישראל חייב גם בלי ריבוי מקרא וה"ה בפאה.

ובאבי עזרי [שם] כתב שהלכה כרבי אלעאי שאין לחלק בין שותפות עכו"ם לישראל, כי כיון שאינו מיוחד לך חלק כשיעור, לא חל חיוב דכתיב שדך וכו' אולם אם יש שיעור לזה ולזה הישראל חייב וכיון שבפאה חייב בכל שהוא, אין חילוק בין שותפות ישראל לעכו"ם כי בכל אופן יש לישראל חיוב מצד עצמו.

ובחזון יחזקאל [שם] כתב לפי דרכו שאין הרמב"ם מזכיר שותפות עכו"ם במקום פטורה, ולכן הזכירה רק לגבי עוללות ולא לגבי פאה.

11. הרמב"ם [פ"ד מבכורות ה"א] כתב בהמת